מוסיף חומש על חומש. וא"ת והא לעיל ברים פירקין (דף מח.) בעינן יחד לו כלי לו נטל וחזר והפקידו אצלו וי"ל דמ"מ ס"ד כיון שבא מתורת חומש, לא מייתי עליה קרבן ואין מוסיף עליה חומש אחר קמ"ל: **ולא** מיתנא תנא. לא הן ולא לאו וא"ת והתנן במסכת מעשר שני (פ"ב מ"ו) סלע של חולין ומעשר שנתערבו מביא בסלע מעות ולא קתני בסלע וחומש מעות אלמא תנן דאין מוסיף חומש על חומש וי"ל דלא חסש להזכיר אותו חומש מדע שהרי על קרן שני מוסיף חומש כדתני בהתודה (מנחות דף פב. ושם) המתפיס מעות מעשר שני בשלמים כשהוא פודה מוסיף ג' חומשין אחד למעשר ואחד לקדש ואפ"ה לא קתני מביא בסלע וחומשו של קרן מעות:

מה כסף ערכו כו'. ומעליו לא מלי דרים כדפרישית לעיל ומכסף ערכו נמי לא מלי מפיק שלא יתחלל על הקרקע דלא אתא אלא לאורויי דכי אתיה לחומש בעולם הוי דינו כמו קרן להוסיף עליו חומש:

הקדש ומעשר. הפוכים זה מזה דמעשר אין מוסיף חומש על חומש ועל חלול שני מוסיף חומש כדאמר בהתודה (שם) והקדש הוי איפכא:

בשלמא כולה לשמים למעוטי כו'. דלית בהו מעילה ה"מ למפרך הא קרא במעילה לא משתעי: **דלמא** לענין חומש קאמר. וא"ת הא כבר ממעטינן הקדש שני מן המקדים ולא מן המתפיס וי"ל דקרא דלעיל מיירי במקדיש ביתו והכא מיירי בבהמה טמאה דהוי מטלטלין וגריכי ומשום הכי לעיל נמי אינטריך כסף ערכו להוסיף חומש על חומש משום דלא כתיב חמישיתו גבי מקדיש ביתו אע"ג דבקרא דמקדיש בהמה טמאה כתיב ויסף חמישיתו (ותרוייהו בא"ח בחוקותי):

לענין חומש קאמרת. פרש"י ומועלי' בה היינו ומוסיף חומש ותימה והלא שלמים אינה כולה לשמים ומוסיף חומש כדאמר בהתודה (שם) וי"ל דבמסקנא דתורת כהנים מרבה אף קדשים קלים והכי איתא

ש"מ חומשו כמותו ש"מ אמר רבא גבי גזל כתיב [1]וחמישיתיו יוסף עליו ותנן [2]נתן לו את הקרן ונשבע לו על החומש הרי זה מוסיף חומש על חומש עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה גבי תרומה כתיב [2]איש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו ותנן [3]האוכל תרומה בשוגג משלם קרן וחומש [3]אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך [4]אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חומשה [5]וחומשא דחומשא ואילו גבי מעשר לא מכתב כתיב ולא מיתנא תנא [6]ולא איבעויי איבעיא לן גבי הקדש כתיב [3]ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך ותנן [7]הפודה את הקדשו מוסיף חומש חומשא תנן חומשא דחומשא לא תנן מאי גבי תרומה כתיב ויסף גבי קדש נמי הא כתיב ויסף או דלמא גבי תרומה כתיב ויסף [8]אי שקלת ליה לוי"ו דויסף ושדית ליה על חמישיתו הוה ליה חמישיתו גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אע"ג דכי שקלת ליה לוי"ו דויסף ושדית ליה על חמישית סוף סוף הוה ליה חמישיתו ותיפוק ליה דהוה ליה הקדש שני ואמר רבי יהושע בן לוי [9]הקדש ראשון מוסיף חומש על הקדש שני אין מוסיף חומש אמר ליה רב פפי לרבינא הכי אמר רבא [10]חומש כתחילת הקדש דמי מאי הוי עלה אמר רב טביומי משמיה דאביי אמר קרא ויסף חמישית כסף ערכך מקיש חומשו לכסף ערכו מה כסף ערכו מוסיף חומש אף כסף חומשו נמי מוסיף חומש גופא א"ר יהושע בן לוי על הקדש ראשון מוסיף חומש ועל הקדש שני אין מוסיף חומש אמר [11]רבא מ"ט דרבי יהושע בן לוי אמר קרא ואם המקדיש יגאל את ביתו המקדיש ולא המתפיס תני תנא קמיה דרבי אלעזר [4]ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך מה בהמה טמאה מיוחדת שתחילתה הקדש וכולה לשמים ומועלין בה אף כל שתחילתה הקדש וכולה לשמים מועלין בה אמר ליה ר' אלעזר לתנא בשלמא כולה לשמים למעוטי קדשים קלים כיון דאית להו לבעלים בגוייהו לית בהו מעילה אלא תחילת הקדש למעוטי מאי תחילת הקדש הוא דאית ביה מעילה סוף הקדש לית ביה מעילה דלמא לענין חומש קאמרת וכרבי יהושע בן לוי אמר ליה אין הכי קאמינא אמר ליה רב אשי לרבינא בהמה טמאה בתחילת הקדש איתא באמצע

ש"מ חומשו כמותו. דמשתלם פירות ולא מעות: **גבי גזל כתיב.** גבי אשם גזילות כתיב אם גזל וכפר ונשבע לשקר תמיסיתיו חמישיתו הרבה: **ותנן.** נמי דומיא דלעיל עוד: **נתן לו אה הקרן.** לאחר שנשבע והודה ונתחייב קרן וחומש ונשבע לו על החומש שחזר וכפר את החומש ואחר נתחייב לך ונשבע והודה הרי זה מוסיף חומש על חומש שכפר וכן אם חזר ונתן לו חומש ראשון שנשבע עליו וחזר וכפר ונשבע על חומש שני והודה מוסיף חומש על חומש שני וכן לעולם: **עד שיתמעט הקרן.** חומש שהוא מחוייב כבר וחזר וכופלו קרוי קרן. עד שתהא כפירת שבועתו בפחות משוה פרוטה: **גבי תרומה.** אוכל תרומה בשוגג: **כתיב חמישיתו.** דלא משמע אלא חד חומש ואפ"ה תנן בה חומשא דחומשא כגון אם נתן קרן וחומש מן החולין כמשפטו ועשאו התשלומין תרומה וחזר ואכל אותו חומש משלם אותו וחומשו: **ואחד הסך.** שמן של תרומה דסיכה כשתייה ושתייה כאכילה דאמרינן בפ' בתרא [דיומא] (דף עו.) שתייה כאכילה מותרת לפני ה' וגו') וכתיב ביה תירוש ויכה כשתייה דכתיב) ותנא כמיס בקרבו וכשמן בעצמותיו אבל אם ביערה על ידי דבר אחר אינו משלם חומש דאיש כי יאכל קדש כתיב) פרט למזיק את התרומה על ידי דבר שאינה אכילה): **גבי מעשר.** גבי פדיון מעשר שני דכתיב ביה נמי וחמישיתו יוסף עליו): **לא מכתב כתיב ביה.** משמעות דחמישיות הרבה: **ולא מיתנא תנא ביה.** חומשא דחומשא כגון אם חזר וחילל את החומש הראשון: **ולא איבעויי מיבעיא לן.** אם מוסיף חומש על חומש אם לא דפשיטא לן דלא מוסיף דלא משכחת ביה רמז בקרא כדאשכחת בתרומה רמז פורתא כדבעינן למימר קמן דבתרומה כתיב ויסף חמישיתו) ולא כתיב יסף כדגבי מעשר ולשון ויסף משמע שתי תוספות יוסיף וחוזר ויוסיף אבל יסף חדא משמע: **גבי הקדש.** הפודה את הקדשו כתיב ואם המקדיש יגאל ויסף חמישית כסף ערכך: הכי גרסינן **ותנן הפודה את הקדשו מוסיף חומש.** ודמתני' דפירקין הוא. ולא גרסינן הנהנה מן ההקדש שוה פרוטה כו' דהתם במעילה קא מיירי וגבי מעילה לא כתיב ויסף אלא חמישיתו ואת חטאו מן הקדש ישלם וגו') **מאי.** אם חזר וחילל את החומש מהו שיוסיף חומש מי אמרינן האי דגבי תרומה אע"ג דלא כתיב חמישיתו תנן בה חומשא דחומשא משום דכתיב ויסף דמשמע שתי תוספות אי טעמא משום משמעותא הוא הכא נמי כתיב ויסף וחייב להוסיף: **או דלמא.** טעמא דתרומה לאו משום משמעותא הוא אלא משום דקיימא לן גורעין ומוסיפין ודורשין) הלכך ויסף דגבי תרומה כי שקלת לה ו' דויסף ותיקרי ביה יסף חמישיתו ושדית ליה בסוף) חמישיתו אתקרי חמישיתו בשני ווין ונשמע חמישיות הרבה אבל הכא גבי הקדש דלא כתיב אלא חמישית אע"ג דשקלת כו'. ואם תאמר נישדייה באמצע תיבה ונקרי חמישיות כסף ערכך לא משכחת גורעין ומוסיפין להפסיק את התיבה אלא אי בראשה או בסופה כדאמרינן בפרק יומא (דף מח.) ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו: **תיפוק ליה כו'.** מאי קמבעיא ליה לרבא תיפוק ליה דאם חזר וחילל את החומש הראשון אין מוסיף חומש דהוה ליה הקדש שני אפילו חזר וחילל קרן עצמו שהתפיס תחת הראשון אין מוסיף חומש: **וא"ר יהושע בן לוי כו'.** ויליף לה מקרא בשמעתא: **חומש כתחלת הקדש דמי.** שהרי מאיליו ניתוסף ולא נתפס תחת הראשון הלכך בעיין מטעם דהקדש שני לא תיפשוט ליה משום הכי מספקא ליה: **המתפיס.** זה תחת הראשון שהשני נתפס בקדושה של אחר ולא מחמת עצמה נהא לו: **ואם בבהמה הטמאה.** הוה ליה למכתב ואם בהמה טמאה כו' ואם בבהמה מאי היא אלא הכי קאמר בהקדשות שהן כבהמה טמאה קאמר לך קרא ויסף חמישיתו): **מה בהמה טמאה תחלתה הקדש.** ולקמיה פריך מי לא משכחת לה נמי שתהא הקדש שני שיתפיסנה לבדק הבית תחת בדק הבית אחר: **וכולה לשמים.** שאין לבעלים בה כלום דסתם הקדש בהמה טמאה לבדק הבית היא: **ומועלין בה.** השתא קס"ד דמעילה ממש קאמר ולא אפשר ליה לאוקומה הכי אדא דקרא לא במעילה משתעי ועוד דאפילו לית גבה כל הני שייכא מעילה לענין הקדש: **דלמא לענין חומש קאמרת.** הך מעילה לאו מעילה ממש קאמר ולא בנהנה מן ההקדש אלא בחומש קאמר ובא לפדות הקדש קאמר וקרי לחומש מעילה משום דבמעילה נמי שייך חומש ולמעוטי הקדש שני אתא וכדרבי יהושע בן לוי:

באמצע

עין משפט נר מצוה

קמז א מיי' פ"ז מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עג:
קיז ב מיי' פ"י מהל' תרומות הל' ו סמג לאוין רמח:
קיח ג ד מיי' שם הל' ג סמג שם:
קיט ה מיי' שם הל' טו סמג שם:
קכ ו מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' ג:
קכא ז מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' ב סמג עשין קנב:
קכב ח מיי' שם הל' ד:
קכג ט י מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ה סמג עשין רי:

תורה אור השלם

1 או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו:
ויקרא ה כד
2 ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש: ויקרא כב יד
3 ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו: ויקרא כז טו
4 ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמשתו עליו ואם לא יגאל ונמכר בערכך:
ויקרא כז כז

מסורת הש"ס

א) כ"ק קנ., ב) פסחים לא: [תרומות פ"ו מ"א], ג) [לקמן נה:], ד) [ער' חוס' מנחות לד: ד"ה לעטפת], ה) [תמורה ט:], ו) [תמורה ט: ע"ש], ז) [דברים יד], ח) [תהלים קטו], ט) [ויקרא כב], י) [מעילה יט.], כ) [ויקרא כז], ל) [ויקרא כב], מ) [ויקרא ה], נ) [יומא מח.], ס) בס"י חמישיתו, ע) [ויקרא כז], פ) ס"א ל"ג.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה או דלמא ובו' אלא אי בראשה או בסופה. עי' מהרלרין דף ד ע"ב חוס' ד"ה לעטפת ומנחות לד ע"ב חוס' ד"ה לעטפת:

מוסף רש"י

נתן לו את הקרן. לאחר שנשבע והודה ונתחייב קרן וחומש נשבע לו שבועה שניה על החומש שנתנו לו והודה (ב"ק קג:). הרי זה מוסיף חומש על חומש. חומשו של חומש, דחומש ראשון נעשה קרן, עד שיתמעט הקרן פחות משוה פרוטה. אשם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה, משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן לעולם עד שיתמעט הקרן של חומש שלא יכפור לו שהפרוטה (שם קג:). ואחד הסך. דאמרינן בפרק בתרא דיומא (עו:) סיכה כשתייה ושתייה בכלל אכילה, והכא כתיב כי יאכל קודש בשגגה, דאיכא בשוגג דלא ידע שהיא תרומה, אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חולין דעלמא, דאמר מר כי יאכל פרט למזיק (פסחים לב.). והחומשא דחומשא. שהמשלמין נעשין תרומה ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומש ראשון נחזר ומשלם חומשו עליו (שם). הפודה את הקדשו. ולא של אחרים, המקדים כתיב (לקמן נה:).

באמצע הקדש ליתא אמר ליה לפי שאינה בסוף הקדש אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא באמצע הקדש מיהא איתא ולוסיף נמי חומש אמר ליה הרי הוא כסוף הקדש מה סוף הקדש אינו מוסיף חומש אף אמצע הקדש אינו מוסיף חומש אמר ליה רב זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מאי חזית דמדמית ליה לסוף הקדש נדמייה לתחילת הקדש א"ל מסתברא לסוף הקדש הו"ל לדמויי שכן נתפס מנתפס אדרבה לתחילת הקדש הוה ליה לדמויי שכן דבר שיש אחריו קדושה מדבר שיש אחריו קדושה [6]כדאמר רבא [1]א העולה עולה ראשונה ה"נ הטמאה טמאה ראשונה תניא כוותיה דריב"ל [8]פרה זו תחת פרה של הקדש טלית זו תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי ויד הקדש על העליונה [2]פרה זו בחמש סלעים תחת פרה של הקדש טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי על הקדש ראשון מוסיף חומש על הקדש שני אין מוסיף חומש: **מתני'** האונאה ארבעה כסף [3]והטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה [4]חמש פרוטות הן [5]ההודאה שוה פרוטה [6]והאשה מתקדשת בשוה פרוטה [7]והנהנה בשוה פרוטה מן ההקדש מעל [8]והמוצא שוה פרוטה חייב להכריז [9]הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו אפילו למדי: **גמ'** תנינא חדא זימנא [1]האונאה ארבעה כסף מעשרים וארבעה כסף לסלע שתות למקח הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה אצטריכא ליה הא נמי תנינא [2]שבועת הדיינין הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה סיפא אצטריכא ליה דקתני חמש פרוטות הן: חמש פרוטות הן וכו': וליתני נמי האונאה פרוטה אמר רב כהנא זאת אומרת [3]אין אונאה לפרוטות ולוי אמר יש אונאה לפרוטות וכן תני לוי במתניתיה חמש פרוטות הן האונאה פרוטה וההודאה פרוטה וקידושי אשה בפרוטה וגזל בפרוטה [4]וישיבת הדיינין בפרוטה ותנא דידן מאי טעמא לא קתני ישיבת הדיינין תנא ליה גזל ומי לא תני גזל וקתני אבידה הנך אצטריכא ליה גזל [5]הגוזל מחבירו שוה פרוטה ונשבע לו יוליכנו אחריו ואפילו למדי אבידה המוצא אבידה שוה פרוטה חייב להכריז [6]ואע"ג דזל ולוי מאי טעמא לא תני אבידה בפרוטה תנא ליה גזל ומי לא קתני גזל וקתני ישיבת הדיינין ישיבת הדיינין אצטריכא ליה לאפוקי מדרב קטינא דא"ר קטינא ב"ד נזקקין אפילו לפחות משוה פרוטה ולוי מ"ט לא קתני הקדש בחולין קמיירי בקדשי' לא קמיירי אלא תנא דידן דקא מיירי בקדשים נתני מעשר בפרוטה כמאן דאמר [7]אין בחומשו פרוטה וליתני [8]חומש מעשר בפרוטה בקרנא קא מיירי בחומש לא קא מיירי גופא אמר רב קטינא ב"ד נזקקין אפילו לפחות משוה פרוטה מתיב רבא [2]ואת אשר חטא מן הקדש ישלם לרבות

לרבות

כאמצע הקדש ליתא. נהי דבסוף הקדש לא משכחת לה משום דלאו למזבח חזיא ולא לשקעה בנגין מיהו בהקדש שני משכחת לה שמתפיסה תחת אחר וחוזר ופודה אותה: **לפי שאינה בסוף הקדש.** ומשום הכי אימעיט אמצע הקדש מינה כדמפרש ואזיל

(ח) **(סוף הקדש.** אמצע הקדש) מדמיון לסוף הקדש: **מה סוף הקדש.** נפקא לן מינה דממעטו מחומש: **אף אמצע הקדש כו'.** וסוף הקדש ולאי בגלא מיעוטא דקרא נמי לא שייך ביה חומש דהא לא פריק ליה מיהו אהני מיעוטא דקרא לדמויי ליה אמצע הקדש דבלאו מיעוטא לא מצית למיגמר אמצע הקדש מסוף הקדש דהתם משום דלא שייכא ביה חומש הוא: **כדאמר רבא כו'.** כלומר בהדיא אימעיט אמצע הקדש מינה כדאמר רבא בפרק יומא (ד' לד.): **העולה.** דכתיב גבי סדר המערכה ונער עליה הכהן עצים בבקר בבקר וערך עליה העולה ה' יתירה דרש שהתא היא לראשונה שלא יהא הקטר קודם לתמיד של שחר: **הקדשו פדוי.** אע"פ שלא שם דמיס קצובין דקיימא לן (ב) הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ושרי לאתהנויי מיניה ומיהו יד הקדש על העליונה שאם דמיס הללו יתירים על דמי ההקדש קנה הקדש ואם הקדש יתר עליהם ישלים על כרחו: **עלית זו בחמש סלעים כו' הקדשו פדוי.** אע"פ שאינו שוה ולא תימא הואיל ושם לה דמיס ואינה שוה כמה שאמר אין דבריו כלום אלא הקדש פדוי והוא ישלים: **על הקדש שני.** אם חזר ופדה את זה: **מתני' האונאה ארבעה כסף.** למקח סלע וכדאמרן(ג) דהוה ליה שתות: **והטענה שתי כסף.** שאין שבועת הדיינין על הטענה פחותה משתי מעות כסף שיטענו שוה שתי כסף יש לי בידך וזה יודה לו מהם שוה פרוטה ויכפור השאר או יודה הכל ויכפור פרוטה: **וההודאה שוה פרוטה.** כדפרשינן להיות הודאה במקצת ויתחייב שבועה: **המוצא שוה פרוטה כו'.** אבל בגיר מהכי לא כדאמרן (לעיל ד' כז.) מאשר תאבד ממנו(ד) פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה: **יוליכנו אחריו.** אם הודה שנשבע לשקר דלא הויא ליה כפרה עד שיחזירנו לידו ממש ולא לשלוחו דכתיב (במדבר ה) ונתן לאשר אשם לו: **גמ' וניתני נמי האונאה פרוטה.** כגון אם היה המקח בשש פרוטות: **אין אונאה לפרוטות.** בפחות מאיסר שהוא מטבע של כסף: **וגזל בפרוטה.** לחייבו קרבן שבועה אם נשבע לשקר ולהוליכו אחריו: **וישיבת הדיינין בפרוטה.** למי שיש לו עדים או שחייב מודה ודוחהו מלשלם ישבו הדיינין ויכופו אותו: **תנא גזל.** מכיון דתנא גזל בפרוטה ש"מ ממונא הוא וכפינן: **הנך אצטריך ליה גזל.** לאשמועינן דיוליכנו אחריו: **אע"ג דזל.** בין מציאה להכרזה: **ליתני מעשר בפרוטה.** דבגיר מהכי לא תפיס פדיונו:

לרבות

מיתא התם מה יש לי לרבות פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים מנין לרבות קדשי קדשים וקדשים קלים ת"ל בבהמה טמאה ואם כל בהמה טמאה וכי פריך לעיל בשלמא כולה לשמים למעוטי קדשים קלים דליכא מעילה לא מסיק אדעתיה מסוף הכרייתא דמרבה אף קדשים קלים:

נדמייה לתחילת הקדש. ות"ת אם כן קרא למה לי אי למעוטי סוף הקדש הא אין חומש שייך בו כיון שאין נפדה עוד וי"ל כגון שלקח אנשים כדי לשקען בנגין ונמלך עליהם לפדותם ומקרי אפ"ה סוף הקדש כיון שמתחילה היה דעתו לשקען אי נמי כגון שנפל הנגין ורוצה לפדות האנשים אי נמי אכריתא פריך מנ"ל למעוטי אמצע הקדש דלמא קרא לא אתא אלא למעוטי אין כולה לשמים:

העולה עולה ראשונה. הכתובה לראשונה בקרבנות בפרשת פינחס והיינו תמיד של שחר וכן פי' רש"י פרק תמיד נשחט (פסחים דף נח: ושם) אי נמי לראשונה שהקריבו ישראל במדבר [למאן] דאמר ב)דעולת תמיד הואי אי נמי לראשונה לחיוב המזבח כדאמר בהתכלת (מנחות דף מט. ושם) אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד השחר:

פרה זו תחת פרה של הקדש הקדשו פדוי. ות"ת והכתיב (ויקרא כז) והיה הוא ותמורתו יהיה קדש י"ל דהכא מיירי בקדשי בדק הבית ואפילו בתמימים דאמר בריש תמורה (ד' ה:) המתפיס תמימים לבדק הבית אע"פ שעובר בלא תעשה מה שעשה עשוי ג)והא דאמרי' התם כל הראוי לגבי המזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם היינו דכספודין אותו מוכרין אותו לצרכי עולות אי נמי מיירי אפילו בקדשי מזבח וכגון שקדש המוס להקדש דאינו עושה תמורה אבל אין לפרש דמיירי אפילו קדש הקדשו למומו וכגון דידו אקודשג) דלא עביד תמורה אלא היכא דאתא ידו אחולין דפרה זו תחת פרה של הקדש משמע דידו אחולין:

טלית זו בחמש סלעים הקדשו פדוי. הכא לא גרסינן יד הקדש על העליונה דאין שתכוון לחלל הקדש אפילו שוה הרבה על דבר מועט מחולל דקאמר שמואל לקמן אבל בריש שלא הזכיר שום שוה לא היה נדעתו לקנות ההקדש אלא לחללו שוה בשוה לכך ישלים ואם הותיר יד הקדש על העליונה ולכך לא עירב לשנות הכנות יחד:

ותנא דידן מאי טעמא לא תני ישיבת הדיינין. תימה ליפני דאית ליה דרב קטינא דנזקקין אפילו לפחות משוה פרוטה דבסמוך אמר דלוי דתני ישיבת הדיינין לא איצטריך אלא לאפוקי דרב קטינא ו"ל דמסקינן דבתחילת דין מודה רב קטינא דבעינן שוה פרוטה להכי פריך ותנא דידן ליתני ישיבת הדיינין דמשמע תחילת ישיבה וכי משני אלוי לאפוקי דרב קטינא ד)(סבר דרב קטינא אית ליה דנזקקין אפילו להתחיל ולישב):

כמאן

מסורת הש"ס

ו) ספסים נח: יומא לד. ב"ק קיא. מנחות מט. תמיד כח: [כתובות קו: זבחים קג.], ב) תוס' גיטין יב: ד"ה פחות], ג) ב"ק קג., ד) [לעיל מט:], ה) קדושין יח: שבועות לח: [בכורים ב:], ו) [לקמן נו:], ז) ב"ק קג., ח) לעיל נג., ט) ר"מ מ"ז, י) [דברים כב], כ) [מגילה ו.], ל) [בדאיתא בתמורה כז.], מ) מ"ל סבר דמשמע ישיבת הדיינין אפי' בגמר דין,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בסוף הקדש: (ב) ד"ה הקדשו פדוי וכו' דקיימא לן, ר"ב ע"ל דף מ ע"א:

מוסף רש"י

העולה עולה ראשונה. מדלא כתיב וערך עליה עולה אלא העולה, הכי קאמר וערך עליה מיד העולה המסוכה האמורה מתלה לכל העולות והיינו עולת תמיד דפרשת קרבנות (נפ' פנחס) דקרבן תמיד כתיב בריש (פסחים נח.) או: העולה משמע העולה מהא דהתאוה לכל הקרבנות (מנחות מט.) דאי לאוריי בעלמא אתא שיקטירו עליה עולה ושלמים, נכתוב וערך עליה (יומא לד.) או: העולה משמע העולה האמורה ראשון בפרקי קרבנות והיא עולת הבקר, שנאמר ואמרת להם זה האשה כו', וה"ל יתירא קא דרים (כתובות קו. וכעי"ז זבחים קג.), ונשבע לו. על שקר והוה, יוליכנו אחריו אפילו למדי. דאין לו כפרה עד שיחזיר לגזל עצמו דכתיב (ויקרא ה) לאשר הוא לו וגו' וגזל נשבע לשקר כתיב (ב"ק קג.). האונאה ארבעה כסף. מעות כסף שהם שם בדינר, מעשרים וארבעה כסף לסלע. אם היה המקח בדמי הסלע שהוא כ"ד מעות דהשתא הויא אונאה שתות למקח, חייב להשיב לו כל אונאתו מרבעה כסף (לעיל מט.). שבועת הדיינין. שהדיינים משביעין ע"י הודאת מקצת הטענה, שלומדה מאשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) וכתב עליה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו, דהיינו שבועה (שבועות לח.). הטענה שתי כסף. הטענה שהשטובה בלה על ידה לא תהא פחות משתי כסף (שם) אינו נשבע אלא אם כן טענו שתי מעות שהן שלים דינר (בכורות ט:). וההודאה. שמחייבתו לישבע, לאתהא פחות מפריטה, וכגון' פלגי רב ושמואל בפרוטה זו אם מתוך שתי כסף של טענה היא, או צריך שתהא טענת הכפירה של כסף שתי מעות כסף לבד פרוטה של הודאה (שבועות לח. וכעי"ז קדושין יא:). אין בחומשו פרוטה. שינו דלאו בר גאולה הוא עד שיהא בו שוה תרבע פרוטות כדי שיהא ראוי לתוספת חומש (לעיל נב:).

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"א מהל' תמידין הל' ג]:

קכד ב ג מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' יא:

קכה ד ה מיי' פ"ג מהל' טוען ונטען הל' ו סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' פח סעי' ג:

קכו ו מיי' פ"ג מהל' מאשות הל' ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ו [וסי' כז סעי' ג]:

קכז ז מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ו סמג עשין רי:

קכח ח מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רנט סעי' ב וסי' רסב סעי' ו:

קכט ט מיי' שם פ"ז הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שמז סעי' ו:

קל י מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ד סמג לאוין קנ טוש"ע ח"מ סי' רמ סעי' ה:

קלא כ מיי' פ"כ מהל' סנהדרין הל' יא סמג עשין קו טוש"ע ח"מ סי' ו:

קלב ל מיי' פ"ג מהל' גזילה ואבידה הל' ו סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רסב סעי' ו:

קלג מ מיי' פ"ה מהל' מעשר שני הל' ד סמג עשין קלו:

תורה אור השלם

1 וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה

2 וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֵת חֲמִישִׁתוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהַכֹּהֵן יְכַפֶּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם וְנִסְלַח לוֹ: ויקרא ה טז

גליון הש"ס

תוד"ה פרה זו וכו'. והא דלמרינן התם דף לג ע"ב:

[לעיל] **כמאן** דאמר אין בחומשו. ולמ"ד אין בו קשה וכן נמי מיתותב לעיל: **וכי** עשו דבריהם כשל תורה. אע"ג דבכמה מקומות[ג] עשו אפי' יותר משל תורה היינו היכא דשייך לקנוס כדי לעשות סייג אבל הכא אפילו בתרומת מעשר ודאי לא הוה שייך למקנס חומש אם לא שאמרה תורה ולכך לא היה לקנוס כשל דמאי ומשני דה"נ עשו הולד ממזר אע"פ שאין סברא אלא משום דבאשת איש הולד ממזר:

ולא אמר בפני נכתב ונחתם. נכתב לא נקט אלא משום רננן דלר"מ אין צריך לומר נכתב[ד] דלא"ר יהודה[ה] אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה כשר:

וחכמים אומרים אין הולד ממזר. מדלא קאמרי רננן לא תצא דעדיפא טפי מכלל דסבירא להו דתצא אע"ג דאין הולד ממזר: **ביצד** יעשה. פירוש לרננן כילד יעשה אם ניסת שלא יצטרך להוציא אי נמי לר"מ כילד יעשה קודם שניסת ולא יצטרך גט אחר אבל אחר שניסת אין נראה לר"מ שיהיה שום תקנה:

יטלנו הימנה. ואי"ת ויאמר בפני נכתב ונחתם בעודנו בידה וכי תימא צריך לומר קודם נתינה האמר בפרק קמא דגיטין (דף ה. ושם) כגון שנתנו לה ולא הספיק לומר עד שנתחרש ויש לומר דצריך לומר אחר נתינה מיד שנתגרשה בעודם עסוקים באותו ענין:

כסף על נחשת. ואי"ת כיון דתנא דמתניתין כסף על כסף אע"ג דאסור בודאי אפילו מדותק כ"ש כסף על נחשת דשרי דאפי' בודאי מדותק שרי כדאמר בסמוך וי"ל איידי דתנא נחשת על פירות דפליגי בה רבי מאיר ורבנן תנא נמי כסף על נחשת דהוי נמי טבעא אפירא: **ויחזור** ויפדה. פרש"י כן צריך לעשות דבעינן וצרת הכסף בידך וחכמים אומרים אם ירצה יעלה הפירות עצמן ופריך דבודאי אסור כסף על נחשת שלא מדותק והכא גבי דמאי שרי וקשה לפירושו דמכמה מקומות ה"מ לאמויי דמצינו דמאי קל מודאי דבמסכת דמאי (פ"א מ"ב) תנן הדמאי אין לו חומש ואין לו ביעור ובמתני' תנן נמי מעשר שני מוסיף חומש ולא קתני של דמאי כדקתני גבי האוכל תרומת מעשר ועל מנת הביא מתני' דדמאי ודמעשר שני ותו מדקאמר מדותק אין שלא מדותק לא משמע דשאר המשנה אתיא ליה שפיר והלא עדיפא ה"מ למפרך דכסף על כסף אסור בודאי אפי' מדותק מדלא מתנה על אחד מן הסלעין ובדמאי שרי ותו מה שפירש דלפדות הפירות עדיף מלעלות אפכא משמע בכמה דוכתי בפ"ג דמעשר שני (מ"י) גבי לקוח בכסף מעשר שני שנטמא כו' אמר להם לא אם אמרתם כו' תאמר בלקוח שאינו נפדה טהור ברחוק מקום אלמא לקוח צריך להעלותו וכן בכמה דוכתי לכן נראה לפרש דלר"מ אם ירצה יחזור ויפדה הפירות וחכ"א דצריך להעלותו ופריך אמאי דשני שמואל דר"מ מחמיר בדמאי יותר מחכמים והכא מיקל טפי מחכמים אבל הא לא קשיא ליה אמאי מוסיף חומש בתרומת מעשר של דמאי בודאי ובפדיון לא מחמיר דדוקא באכילה שעושה עבירה מחמיר בדמאי כמו בודאי אבל בפדיון שאינו עושה עבירה לא החמירו והוצרך להביא מתניתין דמחללין כסף על נחשת מדותק דלא תימא כמו כן מיקל ר"מ בודאי וא"כ משום הוא דמאי לודאי כמו בתרומת מעשר לכך מייתי דגבי ודאי אין מחללין כסף על נחשת שלא מדותק וא"כ קשה דהא מיקל בדמאי לגבי ודאי יותר מחכמים ואפי' ס"ל בסמוך דשמא ר"מ מחמיר גבי מיתה בדמאי בודאי יותר מחכמים וגבי לאו לא מחמיר כמו בודאי ורבנן אע"ג דמחמרי גבי לאו גבי מיתה דתרומת מעשר של דמאי אין נראה להם לקנוס חומש כדפ"ל דאפילו בודאי לא היה לקנוס אם לא שאותה תורה ומיהו קשה דגרסינן במשנה במתניתא דר"מ ובגבד שיפדה הפירות וי"ל כך מחללין כסף על כסף אפילו לחזור ולפדות אותו הכסף על דבר אחר וכן נחשת על הפירות דומיא כמו שפירש כסף על כסף ובגבד שיפדה פירוש בגבד שיהא דעתו מתחילה כשמחלל נחשת על הפירות לחזור ולפדות הפירות אז מותר אבל אם היה אז דעתו להעלותם ונמלך לפדותן צריך להעלותן:

לא

[א]לרבות פחות משוה פרוטה להישבון לקדש אין [ב]אבל להדיוט לא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רב קטינא [ג]אם הוזקקו בית דין לשוה פרוטה גומרין אפילו לפחות משוה פרוטה תחילת הדין בענין פרוטה גמר דין לא בענין פרוטה: **מתני'** חמשה חומשין הן אלו הן [ד]האוכל תרומה [ה]ותרומת מעשר [ו]ותרומת מעשר של דמאי [ז]והחלה [ח]והבכורים מוסיף חומש [ט]והפודה נטע רבעי [י]ומעשר שני שלו מוסיף חומש [יא]הפודה את הקדשו מוסיף חומש [יב]הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מוסיף חומש [יג]והגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו מוסיף חומש: **גמ'** אמר רבא קשיא ליה לר' אלעזר תרומת מעשר של דמאי וכי עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה אמר רב נחמן אמר שמואל הא מני ר"מ היא דאמר [טו]עשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה דתניא [יז]המביא גט ממדינת הים נתנו לה ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ וחכ"א [יח]אין הולד ממזר [יט]ביצד יעשה יטלנו ממנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר לה בפני נכתב ובפני נחתם ולרבי מאיר משום דלא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר אין ר"מ לטעמיה דאמר רב המנונא משמיה דעולא [כ]אומר היה ר' מאיר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר מתיב רב ששת [כא]מחללין אותו כסף על כסף נחושת על נחושת כסף על נחושת ונחושת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דברי רבי מאיר וחכ"א [כב]יעלו פירות ויאכלו בירושלים ומי מחללינן כסף על נחושת והא תנן [כג]סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות ואומר כל מקום שישנה סלע של מעשר שני מחוללת על מעות הללו ובורר את היפה שבהן ומחללו עליה מפני

לרבות פחות משוה פרוטה. כיון מוכנו לנתנו: **גומרין אפילו בפחות.** אם חזר האני ותבעו פחות משוה פרוטה קודם שעמדו ב"ד מעם נזקקין לו: **מתני' האוכל תרומה.** בשוגג תרומה גדולה: **ותרומת מעשר.** מעשר מן המעשר: **ותרומת מעשר של דמאי.** שהלוקח מאת הארץ צריך להפריש מספק. אבל תרומה גדולה של דמאי ליכא דלא מיירוהו חכמים להפרש כדאמרי' בסוטה (דף מח.) לפי שאלו בכל גבול ארץ ישראל ורחה שלא היו מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלמא זהירין היו בה: **מוסיף חומש.** דכל הני איקרו תרומה בתרומת מעשר כתיב (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת ה' בחלה כתיב (שם טו) חלה תרימו תרומה בבכורים כתיב (דברים יב) ותרומת ידך ואמר מר אלו בכורים (מכות ד' יז.) וכל הני חד ניהו דמשם אחד הן נאין: **נטע רבעי.** מוסיף חומש בפדיונו דפדיון נטע רבעי קדש קדש גמר ממעשר בפ' שני דקדושין (דף נד:) גבי נטע רבעי כתיב קדש הלולים[ט] וגבי מעשר כתיב כל מעשר הארץ מזרע הארץ וגו'[י] והני תרי נמי חד חשיב להו דמחד קרא נפקי דחומש בנטע רבעי לא כתיב אלא ממעשר ליף: **שלו.** דוקא נקט שאם חילל של אחרים אין מוסיף חומש אים ממעשרו כתיב (ויקרא ה): **הקדשו.** ולא של אחרים. המקדיש כתיב: **הנהנה.** בשוגג דחייב קרבן מעילה וחומש: **גמ' קשיא ליה לר"א.** משנתינו היתה קשה לר"א בן פדת: **עשו חכמים חיזוק.** להוסיף על תרומת מעשר של דמאי חומש שאין הפרשתו אלא מדבריהם: **המביא גט ממדינת הים.** לאשה שעשאו בעלה שליח להוליכו לגרש הלריכוהו לומר בפני נכתב ונחתם והתם[יא] מפרש לפי שאין בקיאין לשמה [יב]ואין עדים מצויין לקיימו: **יוציא.** מי שנשאה על ידי גט זה: **מחללין אותו.** גבי מעשר שני של דמאי קתני לה: **נחושת על הפירות.** ואפי' חוץ לירושלים: **ויחזור ויפדה את הפירות.** ויעלה הכסף לירושלים דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף: **וחכ"א יעלו פירות ויאכלו בירושלים.** ולא הזקיקוהו לכך לחזור ולחללן ואם רולה מעלה הפירות עצמן להקילו בו: **ומי מחללינן בו.** מסקנא דמיובמא דאוביב רב ששת היא והכי קאמר שמעינו לר"מ דמיקל בפדיון דמאי לחללו כסף על כסף על נחושת ובמעשר ודאי מי מחללינן כי האי גוונא אפילו כסף על נחושת דדמי לפדיון והתנן בו': **שנתערבו.** ורולה ליהנות בשל חולין: **מביא בסלע מעות.** נחושת. מביא בדמי סלע ואומר כל מקום בו' נמצאו שתיהן חולין והמעות מעשר: **וכורר את היפה שבהן.** ומחלל עליה המעות הללו ותהא היא מעשר והמעות והסלע השני חולין בברראשונה: מפני

הפירות. דאי לא הוה מחלל אלא בכסף דמעשר שני דמי הפירות אבל בנחושת לא הוה מחלל אלא בדמי הפירות: **ומי מחללינן בו.** מסקנא דמיובמא דאוביב רב ששת היא והכי קאמר שמעינו לר"מ דמיקל בפדיון דמאי לחללו כסף על כסף על נחושת ובמעשר ודאי מי מחללינן כי האי גוונא אפילו כסף על נחושת דדמי לפדיון והתנן בו': **שנתערבו.** ורולה ליהנות בשל חולין: **מביא בסלע מעות.** נחושת. מביא בדמי סלע ואומר כל מקום בו' נמצאו שתיהן חולין והמעות מעשר: **וכורר את היפה שבהן.** ומחלל עליה המעות הללו ותהא היא מעשר והמעות והסלע השני חולין בברראשונה:

מפני

מסורת הש"ס

א) מעילה יח., ב) ב"ק קג., ג) [עיריובין עו. וש"נ], ד) גיטין ה: פו., ה) [שם], ו) דמאי פ"א מ"ב [מ"ג] עי' תו"ט שם, ז) מעשר שני פ"ב [מ"ו], ח) [ויקרא יט], ט) [ויקרא כז], י) [גיטין נ:], כ) הך ואין ר"ו מחלקת כמו אז אין כי תרי טעמי ניהו. רש"ל, ל) [כתובות פג:], מ) [לא"ר נחמן בל"ן], נ) [כתובות פה. גיטין נ: כג. כו:].

מוסף רש"י

יוציא. מי שנשאה בגט זה (גיטין ה:). משום דלא אמר לה כו' יוציא. בתמיה והא גט כשר הוא ובפניו נכתב ומשום דלא אמר הוי ולד ממזר (שם).

יא) [לעיל], יב) [לעיל], יג) [עיריובין עו. וש"נ], יד) גיטין ה: פו., טו) [שם], טז) דמאי פ"א מ"ב [מ"ג] עי' תו"ט שם, יז) מעשר שני פ"ב [מ"ו], יח) [ויקרא יט], יט) [גיטין נ:], כ) הך ואין ר"ו מחלקת כמו אז אין כי תרי טעמי ניהו. רש"ל, כא) [כתובות פג:], כב) [לא"ר נחמן בל"ן], כג) [כתובות פה. גיטין נ: כג. כו:].

קלד א מיי' פ"ז מהל' מעילה הלכה ח סמג עשין רי: ב [טוש"ע מ"מ סי' שם סעי' ג]:

קלה ג מיי' פ"ב מהל' קרבן הל' יא סמג עשין קו טוש"ע מ"מ סי' ו:

קלו ד מיי' פ"י מהל' תרומות הל' א וס"ו שם הל' ו סמג לאוין רנח:

קלז ה מיי' שם פ"י הל' א ד סמג שם:

קלח ז מיי' שם וס"ה מהל' בכורים הל' יד (והל' טו):

קלט ח מיי' פ"י מהל' תרומות הל' א והל' ד וס"ג מהל' בכורים הל' א:

קם ט מיי' פ"ט מהל' מעשר שני הל' ב סמג עשין קלז:

קמא י מיי' שם פ"ה הל' א סמג עשין קלו:

קמב כ מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' ב סמג עשין קלב:

קמג ל מיי' פ"א מהל' מעילה הל' ג סמג עשין רי:

קמד מ מיי' פ"ז מהל' גזילה הל' א סמג עשין עג:

קמה נ ס מיי' פ"ז מהל' גירושין הל' ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמב סעי' ז:

קמו ע פ מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ח סמג עשין קלו:

קמז צ מיי' שם פ"ו הל' ב:

מפני שאמרו. כלומר לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות וחזר ומחלל המעות ולא אמרו (ה) סיטול היפה שבהן ויאמר אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר ממולגת על זו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אבל כסף על כסף לאו דרך חילול הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף על נחושת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שייכיים כן שבזיון מעשר הוא ועוד שספרוטות מחלילות: **קפני מיהם.** גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא ומדוחק מדוחק לא ומדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וחכ"א [2]אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא [6]הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדרבי אילעאי [3]דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [1]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה [7]מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתת ב"ד דלמא שאני מיתת ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מותיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומותיב רב ששת לאו דכתיב [2]לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמותיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמותיב מנחתום לסייע ליה מפלטר דתנן [3]הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי אית לך למימר פלטר מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם: **מתני'** [7]אלו דברים שאין להם אונאה [8]העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות [9]אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [10]שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם [11]רבי שמעון אומר קדשים

מפני שאמרו [4]מחללין אותו כסף על נחשת מדוחק לא שיקיים כן אלא שחוזר ומחלל על הכסף קתני מיהת מחללין מדוחק מדוחק אין שלא מדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וחכ"א [2]אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא [6]הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדרבי אילעאי [3]דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר [1]ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה [7]מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתת ב"ד דלמא שאני מיתת ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מותיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומותיב רב ששת לאו דכתיב [2]לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמותיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמותיב מנחתום לסייע ליה מפלטר דתנן [3]הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי אית לך למימר פלטר מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם: **מתני'** [7]אלו דברים שאין להם אונאה [8]העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות [9]אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה [10]שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם [11]רבי שמעון אומר קדשים

לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד. ולא"ת דנפרק הספינה (ב"ב דף פח. ושם) אמרינן הלוקח ירק מן השוק כו' גמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר ואי אפשר להחזירו אלא ע"כ יעשר אלמא אין מוכרין דמאי לעם הארץ וי"ל דהכא איירי למכור לחבר ותו י"ל כמו שהתירו להאכיל לעניים ולאכסנאים דמאי כך התירו למכור לסיטון ולבעל הבית כשמוכרה במדה גסה:

הלוקח מן הנחתום. הכי איתא במתני' דדמאי פ"ה הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ רבי יהודה אוסר שאני אומר חטים של אמש היו משל אחד ושל היום משל אחר הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מאחד על הכל והשתא קשה מאי קאמר בשלמא מן הצוננת כו' אלא מדפוסים הרבה אמאי אדרבה מן הצוננת על החמה קשה טפי דמיקל מרבי יהודה דרבי יהודה אוסר אבל מדפוסים הרבה לא פליג כדקתני שאני אומר חטים של אמש היו משל אחר משמע דלא פליג אלא אצוננת ועוד דאפילו בפלטר דאסר ר' מאיר שרי ר' יהודה מאחד על הכל כ"ש בנחתום וי"ל דה"פ דמתניתין הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת אפילו הן החמה והצוננת מדפוסים הרבה דברי ר"מ ר' יהודה אוסר בצוננת על החמה היכא שהם מדפוסים הרבה שאני אומר של אמש דהיינו הצונן משל אחר כיון דאיכא נמי דפוס משונה משל היום והשתא פריך שפיר בשלמא צונן וחמה מדפוס אחד כדרבי אילעאי דשרי בדיעבד בודאי ולכך בדמאי מעשר אף לכתחילה אלא כשהחמה וצוננת בדפוסים הרבה אמאי שרי הלא רבי יהודה אוסר שם אלמא רבי מאיר מיקל טפי מרבנן ורבינא ידע שפיר דאסר ר"מ בפלטר משום דמתרי תלת זבין אלא דמ"מ פריך מכח דמיקל ר' מאיר מרבנן ואפיי משני דלאו בקולא וחומרא תלי טעמא דר"מ אלא בגרגלות ומנהג דנחתום מחד גברא זבין ולוקח פעמים ג' מיני תבואות והכל דאחד ועושה אותם בשני דפוסין כדי לידע איזו מתבואה רעה ואיזו מטובה ורבי יהודה סבר כיון שהיא חמה וצוננת

מפני שאמרו. כלומר לפיכך הזקיקוהו לכל אלה לחללו תחילה במעות וחזר ומחלל המעות ולא אמרו (ה) סיטול היפה שבהן ויאמר אם זו של מעשר הרי טוב ואם זו של חולין הרי של מעשר ממולגת על זו מפני שאמרו מחללין כסף על נחושת מדוחק אבל כסף על כסף לאו דרך חילול הוא ואפי' מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף על נחושת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שייכיים כן שבזיון מעשר הוא ועוד שספרוטות מחלילות: **קפני מיהם.** גבי מעשר ודאי מדוחק אין שלא מדוחק לא וכיון דאמר כסף על נחושת מדוחק אין שלא מדוחק לא ומדוחק מדוחק לא ומדוחק לא אמר רב יוסף אע"פ שמיקל רבי מאיר בפדיונו מחמיר הוא באכילתו דתניא לא התירו למכור דמאי אלא לסיטון בלבד ובעל הבית בין כך ובין כך צריך לעשר דברי ר' מאיר וחכ"א אחד הסיטון ואחד בעל הבית מוכר ושולח לחבירו ונותן לו במתנה ואינו חושש מתיב רבינא הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה ואפי' מדפוסים הרבה דברי ר"מ בשלמא מן הצוננת על החמה כדרבי אילעאי דא"ר אילעאי מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדש נשיאת חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אלא אפי' מדפוסים הרבה ליחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב אמר אביי ר' אלעזר שפיר קא קשיא ליה ושמואל לא שפיר קא משני ליה דקשיא ליה לר' אלעזר מיתה דבידי שמים ומשני ליה שמואל מיתת ב"ד דלמא שאני מיתת ב"ד דחמירא ורב ששת לא שפיר קא מותיב ליה דקאמרי אינהו מיתה ומותיב רב ששת לאו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך ולמאי דמותיב רב ששת רב יוסף שפיר קא משני ליה אלא רבינא עד דמותיב מנחתום לסייע ליה מפלטר דתנן הלוקח מן הפלטר מעשר מן כל דפוס ודפוס דברי ר"מ אלא מאי איתא לך למימר פלטר מתרי תלתא גברא זבין נחתום נמי מחד גברא הוא זבין רבא אמר שמואל שפיר קא משני ליה שם מיתה בעולם: **מתני'** אלו דברים שאין להם אונאה. העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אין להן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה שומר חנם אינו נשבע ונושא שכר אינו משלם רבי שמעון אומר קדשים

וגם הדפוסים משונים מוכח מילתא דמשני בני אדם לקח אבל בשיורי של דפוסים לאוד אפי' בפלטר לא חייש רבי יהודה: **נשיאות** חטא למה. ואם תאמר דלמא נשיאות חטא דאוכלו בלא הפרשה אחרת וי"ל דמשמע קרא דאהפרשה גרידא הוי נשיאות חטא[6]:

אלא מן דפוסים הרבה ניחוש דלמא מפרים מן הפטור כו': **קשיא** לא גרסינן דאביי תרוצי קא מתרץ: **אמר אביי ר' אלעזר.** דקשיא ליה וכי עשו חיזוק כו' שפיר קשיא ליה: **ושמואל.** דשני הא מני ר"מ היא ואייתי ראיה מן המביא גט: **לא שפיר שני ליה.** כדמפרש ואזיל: **דקשיא ליה לרבי אלעזר.** וכי עשו חיזוק בתרומת מעשר של דמאי שהיא קלה שאפילו תרומה ודאית אינה אלא נמיתה בידי שמים זר האוכלה: **ומשני ליה שמואל.** שעשו חיזוק לדבריהם בחשת אים שאיסור תורה שבה מיתה בידי אדם והיא חמורה: **ורב ששת.** דאותביה לשמואל מחילול שלא עשו בו חיזוק בחילול של דמאי: **לאו שפיר אותביה.** דהא חילול כי לא עביד ליה שפיר לאו בעלמא הוא דלא תוכל לאכול וגו': **ולמאי דאותיב רב ששת רב יוסף שפיר שני ליה.** דאע"פ שמיקל ר"מ בפדיונו כו': **פלטר.** הוא לענין בכרות בסיטון לענין תבואה לוקח בכרות הרבה ומוכר לחנווים ולנחתומים: **מעשר מכל דפוס ודפוס.** אלמא חייש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: **אלא מאי איתא לך למימר.** מאי שנא דחייש על הפלטר משום דמתרי תלתא זבין: **נחתום נמי.** דלא חייש ליה ר"מ לא תקשי לך דקסבר נחתום מתוך שאינו לוקח הרבה ביחד תלינן למימר מחד גברא זבין ויש אדם אחד עושה בכרות בדפוסין חלוקין: **מתני' אלו דברים שאין להם אונאה.** המוכר שטרות לגבות חוב שבתוכו ויטלנו לעצמו: **וההקדשות.** גזבר המוכר הקדש או המוכר עולתו שנפל בו מום: **ולא תשלומי ארבעה וחמשה.** אם טבח או מכר. ומשום הקדשות אצטריך למיתניה דאילו עבדים ושטרות וקרקעות לא שייך למימר דאילו תשלומי ארבעה וחמשה אינה נוהגת אלא בשור ושה בלבד: **אינו נשבע.** שלא פשע שלא הזקיקתו תורה ליטבע עליהן: **אינו משלם.** אם נגנבו ממנו:

קדשים

קמח א מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' ז
סמג עשין קלו:
קמט ב מיי' פי"א מהל' מעשר הלכה כ:
קנ ג מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ה ופ"ו מהל' כלורים הל' ח:
קנא ד מיי' פ"ה מהל' תרומות הל' ג [טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף נג]:
קנב ה מיי' פי"ד מהל' מעשר הלכה ו:
קנג ו מיי' פי"ג מהל' מכירה הל' ח סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כט:
קנד ז מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' ו והל' ב טוש"מ סי' ג סמג עשין עח:
קנה ח מיי' פ"ב מהל' שכירות הלכה ו סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שו סעיף לט וסעיף מ ומי' לה סעיף ו וסי' שלא סעיף ו:

תורה אור השלם

1 ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו: במדבר יח לב
2 לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתיך ותרומת ידך: דברים יב יז

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מפני וכו' ולא אמרו. נ"ב ע' בפי' הר"ש בפ"ב דמעשר שני משנה ו דלמה טעם זה בטוב טעם וכתב טעם אחר על זה שאינו טוטל היפה כו' ע"ש:

מוסף רש"י

ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו. הא אם לא תרימו מן המובחר משאו חטא (ובמות פט:) בהרימכם את חלבו לא תשאו חטא הא אם תרימו את הרעה שבו תשאו חטא (קדושין מז:) שלא עשית מצוה מן המובחר (רשב"ם ב"ב קמג.) שהתרומה מקדש כמו שהיא רע ואין מקנה להאליפה ולא לחזור ולתרום (שם פד:). אם אינו קדוש נשיאות חטא למה. הא לא עבד ולא מידי ויחזור ויתרום מן היפה (שם ושם). אלו דברים שאין להם אונאה. אפילו קטן ביותר מדמיהן (ב"ק יד:). ונושא שכר אינו משלם. גניבה ואבדה הכתובה בו ליחייב לכתיב אם גנב יגנב מעמו (שבועות מג.).